

ENHET
Enheten för Vård, Utbildning och
Arbetsmarknadspolitik
HANDLÄGGARE
Joa Bergold

DATUM
2021-01-13

ERT DATUM
2021-02-05

DIARIENUMMER
20200317

ER REFERENS
S2020/08073

Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över Departementspromemoria Införandet av en familjevecka påbörjas – familjedagspenning vid lov, studiedagar och utvecklingssamtal (Ds 2020:24)

LO har givits möjlighet att yttra sig över Departementspromemoria Ds 2020:24 och vill ge följande synpunkter.

Sammanfattning av LOs synpunkter

- LO välkomnar reformen Familjeveckan och förslaget om familjedagspenning.
- Principen om årligt tilldelade ersättningsdagar är en bra reform som skapar bättre förutsättningar för LO-förbundens medlemmar att kombinera arbete och familj. LO-grupper saknar i hög utsträckning tillräckligt inflytande över sina arbetstider och kan i lägre utsträckning än andra grupper spara föräldrapenningdagar till senare i barnens liv.
- LO anser att införandet av familjedagspenning bör kombineras med förändringar i regelverket för föräldrapenningen. LO anser att tidsgränserna i föräldraförsäkringen bör reformeras enligt principerna i *Utredningen för en modern föräldraförsäkrings* förslag - en skarp tidsgräns och därefter årliga dagar - och att familjedagspenningen ingår som en del av den modellen.
- Den fortsatta processen med lagförslaget bör ta hänsyn till hur nuvarande utformning av föräldraförsäkringen och förslaget om familjedagspenning samverkar. Familjeveckans slutliga utformning bör bygga på en sådan analys.
- LO vill understryka att möjligheten att spara föräldrapenningdagar efter barnets fyraårsdag underminerar reformens syfte om mer jämlika möjligheter att kombinera arbete och familj för alla föräldrar och bör begränsas. Av samhällsekonomiska skäl är det heller inte rimligt att bygga parallella ersättningssystem riktat mot samma användningsområde.
- LO förespråkar förslaget att familjedagspenningen i ett första skede införs med tre dagar per år och vårdnadshavare med gemensam

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

vårdnad respektive sex dagar per år och vårdnadshavare med ensam vårdnad.

- LO tillstyrker att familjedagspenning utges per vårdnadshavare och inte per barn.
- LO anser att ett högt antal familjepenningsdagar bör prioriteras. En minskning av kostnaderna genom ytterligare begränsningar i möjligheten att spara föräldrapenningdagar skulle därtill kunna möjliggöra en framtida utbyggnad av familjedagspenningen.
- LO tillstyrker förslaget att familjedagspenningen tilldelas respektive vårdnadshavare individuellt och att föräldrar med gemensam vårdnad inte kan överlåta dagar mellan varandra.
- LO tillstyrker förslaget att en förälder med ensam vårdnad ska kunna avstå tre förmånsdagar per år till en person som enligt socialförsäkringsbalken likställs med förälder (förälders make/maka eller sambo, särskilt förordnad vårdnadshavare och blivande adoptivförälder). LO anser dock att även föräldrar med ensam vårdnad som saknar stadigvarande make/maka eller sambo bör ha möjlighet att överlåta dagar till någon i den nära anhörigkretsen.
- LO tillstyrker förslaget att familjedagspenningen ska vara tillgänglig för föräldrar som avstår förvärvsarbete under tid då förskola, grundskola och fritids är stängd samt att förmånen inte ska kunna tas ut för en arbetsfri dag.
- LO anser att familjedagspenningens förmånsnivåer bör utges på tre nivåer: Hel, halv och en fjärdedel. Även föräldrapenning bör utges på tre nivåer istället för fyra som i dag.
- LO tillstyrker att familjedagspenningen i det förslag som ligger beräknas på samma sätt som den tillfälliga föräldrapenningen.
- Föräldrar som tjänar över taket i den tillfälliga föräldrapenningen och har föräldrapenningdagar kvar att använda kommer dock att kunna välja en förmånsdag med högre ersättning för samma tillämpningsområde som familjedagspenning. LO anser att detta ytterligare understryker det olämpliga i att låta den gamla och nya förmånen vara parallellt tillgängliga.
- LO anser att den högre åldersgränsen, 16 år, kan ifrågasättas sett till förmånens användningsområde: Ledighet vid lov och studiedagar.

Föräldraförsäkringen - övergripande synpunkter

Familjepolitiken och i synnerhet föräldraförsäkringens utformning är av stor betydelse för arbetstagares möjlighet att kunna kombinera arbete och familj. Föräldrars behov av ledighet skiljer sig åt under olika perioder av barnens liv; det krävs både möjlighet till längre sammanhängande ledigheter efter barnet är fött och till kortare, flexibla ledigheter från arbetet när barnet går i förskola och skola. Dagens föräldraförsäkring har successivt byggts upp med tanke på båda dessa behov: Föräldrar har tillgång till 480 ersättningsdagar per barn, dagar som kan tas ut såväl som sammanhängande

ledighet, arbetstidsförkortning eller enskilda dagar upp till det att barnet fyller tolv år. Försäkringen medger stor flexibilitet i föräldrars möjligheter att använda eller spara dagar till exempelvis lov och semesterar.

LO har dock länge påpekat, och som departementspromemorian också tar upp, att föräldraförsäkringens uppbyggnad leder till stora skillnader mellan olika föräldragrupperns möjlighet att använda ledighet flexibelt senare i barnets liv. Höginkomsttagare har i högre utsträckning möjlighet att sprida ut och spara ersättningsdagar, medan föräldrar med lägre inkomster behöver använda en stor del av föräldrapenningen innan barnet börjar i förskolan. Samtidigt finns stora skillnader i arbetsvillkor, där framförallt LO-grupper i lägre utsträckning själva kan anpassa sina arbetstider efter familjebehov. Först 2014 infördes en gräns för hur många ersättningsdagar som gick att spara (96 dagar efter barnets fyraårsdag). Men även med den regeln kan de föräldrar som har råd att spara dagar förlänga sommaresemestrar och ta ledigt under skollov, medan möjligheten är begränsad för föräldrar i lägre inkomstgrupper. Baksidan av den generösa och flexibla föräldraförsäkringen har visat sig vara stora klasskillnader, som slår såväl mot föräldrar som barn. LO har därför, förutom en individualisering av försäkringen, velat se nya åldersgränser och en mer ändamålsenlig struktur för ersättningsdagarna.

Den senaste föräldraförsäkringsutredningen *Utredningen om en modern föräldraförsäkring* (Slutbetänkande SOU 2017:101) hade i uppdrag att bland annat se över åldersgränser och ersättningsdagar. LO ställde sig positiv till utredningens förslag om nya tidsgränser i försäkringen: En skarp treårsgräns varefter dagar inte kan sparas och därefter årligen tilldelade ersättningsdagar till vardera förälder. Förslaget är en enkel och tydlig modell som ger föräldrar, oavsett inkomst, möjlighet att kombinera arbete och familj när barnen blir äldre. Utredningens förslag har hittills inte blivit verklighet.

LO välkomnar Familjeveckan, men föräldrapenningen måste reformeras.

LO välkomnar reformen Familjeveckan och förslaget om familjedagspenning. Principen om årligt tilldelade dagar är en reform som skapar bättre förutsättningar för LO-förbundens medlemmar att kombinera arbete och familj.

LO anser att införandet av familjedagspenning bör kombineras med förändringar i regelverket för föräldrapenningen. LO anser att tidsgränserna i föräldraförsäkringen bör reformeras enligt principerna i Utredningen för en modern föräldraförsäkrings förslag - en skarp tidsgräns och därefter årliga dagar - och att familjedagspenningen ingår som en del av den modellen.

Den fortsatta processen med lagförslaget bör ta hänsyn till hur nuvarande utformning av föräldraförsäkringen och förslaget om familjedagspenning

samverkar. Familjeveckans slutliga utformning bör bygga på en sådan analys. Möjligheten att spara ersättningsdagar efter barnets fyraårsdag underminerar reformens syfte om mer jämlika möjligheter att kombinera arbete och familj för alla föräldrar. Av samhällsekonomiska skäl är det heller inte rimligt att bygga parallella ersättningsystem riktat mot samma användningsområde.

Redan i dag har de föräldrar som kan spara dagar stora möjligheter att använda sig av föräldrapenningen vid lov eller studiedagar. En tvåbarnsfamilj med barn under tolv år som kunnat spara 96 dagar per barn vid fyraårsgränsen har rätt till 192 dagars ledighet, en trebarnsfamilj 288 dagar. För dessa föräldrar spelar införandet av familjedagspenning mindre roll för möjligheten att kunna vara ledig när förskola eller skola är stängd. Andra föräldrar står utan dessa möjligheter. För många LO-grupper är årligt tilldelade lediga och ersatta dagar en reform med stor betydelse för att få ihop vardagen med arbete och barn.

Synpunkter på förslaget om familjedagpenning

LO förespråkar promemorians första alternativ: Att familjedagspenningen i ett första skede införs med tre dagar per år och vårdnadshavare med gemensam vårdnad respektive sex dagar per år och vårdnadshavare med ensam vårdnad. LO tillstyrker att familjedagspenning utges per vårdnadshavare och inte per barn.

Promemorian argumenterar för att det på grund av covid-19 kan finnas samhällsekonomiska hinder för att i ett första skede införa sex familjepenningsdagar per år, och föreslår alternativt fyra respektive två dagar. LO anser att det är prioriterat att uppnå det uttalade syftet om ökad jämlikhet i balans mellan arbete och familj och att ett högt antal familjepenningsdagar därför bör prioriteras. En minskning av kostnaderna genom ytterligare begränsningar i möjligheten att spara föräldrapenningsdagar skulle därtill kunna möjliggöra en framtida utbyggnad av familjedagspenningen.

LO tillstyrker förslaget att familjedagspenningen tilldelas respektive vårdnadshavare individuellt och att föräldrar med gemensam vårdnad inte kan överlåta dagar mellan varandra. LO tillstyrker förslaget att en förälder med ensam vårdnad ska kunna avstå tre förmånsdagar per år till en person som enligt socialförsäkringsbalken likställs med förälder (förälders make/maka eller sambo, särskilt förordnad vårdnadshavare och blivande adoptivförälder). LO anser dock att även föräldrar med ensam vårdnad som saknar stadigvarande make/maka eller sambo bör ha möjlighet att överlåta dagar till någon i den nära anhörigkretsen.

LO tillstyrker förslaget att familjedagspenningen ska vara tillgänglig för föräldrar som avstår förvärvsarbete under tid då förskola, grundskola och fritids är stängd samt att förmånen inte ska kunna tas ut för en arbetsfri dag.

LO anser att familjedagspenningens förmånsnivåer bör utges i tre omfattningar: Hel, halv och en fjärdedel. Promemorian föreslår enbart två omfattningsnivåer, men LO anser att det, utifrån syftet att kunna använda förmånen även vid samtal med skolan, är rimligt med en kortare omfattning än hel och halv dag. Samtidigt bör även föräldrapenningens omfattning förändras för en mer homogen utformning av föräldraförsäkringen och bör utges på tre nivåer istället för fyra som i dag.

LO tillstyrker att familjedagspenningen i det förslag som ligger beräknas på samma sätt som den tillfälliga föräldrapenningen. Med tanke på att familjedagspenning enbart utges när föräldrar avstår förvärvsarbete är det rimligt. Men eftersom taket i den tillfälliga föräldrapenningen är lägre än inom föräldrapenningen (7,5 jämfört med 10 prisbasbelopp) kan valet av ersättningsnivå komma att påverka uttaget av förmånen, särskilt bland de föräldrar som tjänar över taket och har föräldrapenningdagar kvar att använda. De kommer att ha möjlighet att välja en förmånsdag med högre ersättning för samma tillämpningsområde som familjedagspenningen. Det förstärker skillnaderna mellan hög- och låginkomsttagares möjlighet att använda föräldraförsäkringen. LO anser att detta ytterligare understryker det olämpliga i att låta den gamla och nya förmånen vara parallellt tillgängliga.

LO anser att den högre åldersgränsen, 16 år, kan ifrågasättas sett till förmånens användningsområde: Ledighet vid lov och studiedagar.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Susanna Gideonsson

Joa Bergold
Handläggare